

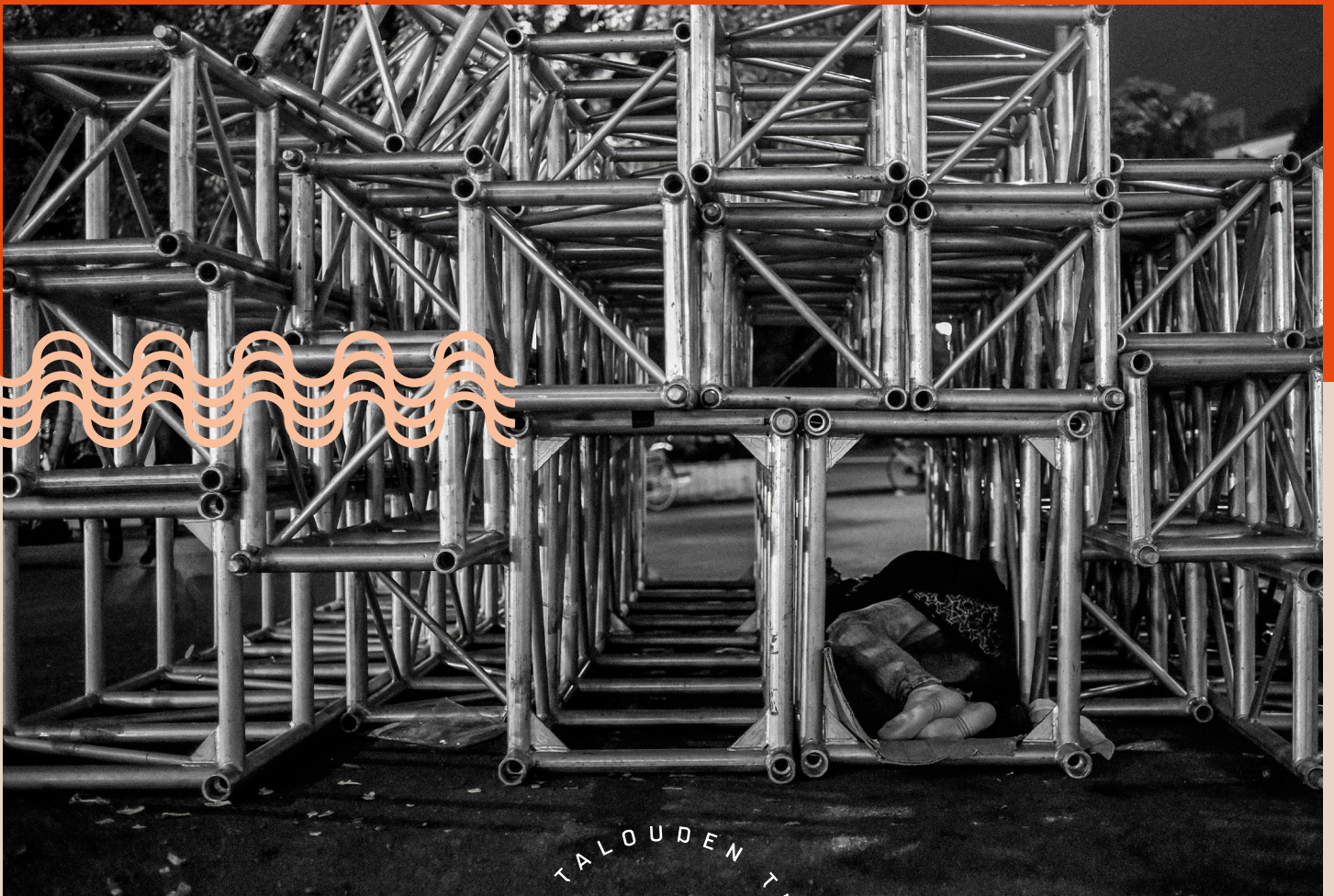
TALOUSENNUSTE VUOSILLE 2023–2025

Työllisyystoimet kaipaisivat huolellisempia vaikutusarvioita

LISÄTIETOJA

Ilkka Kiema
ennustepäällikkö
tutkimusohjaaja
040 940 2287
ilkka.kiema@labore.fi

Ennustearvio

TALOUDE
TUKIMUS
EST 1971
LABORE

TALOUSENNUSTE VUOSILLE 2023–2025

Työllisyystoimet kaipaisivat huolellisempia vaikutusarvioita

Työn ja talouden tutkimus Laboren arvio kuluvan vuoden talouskasvusta vaikuttaa edelleen suunnilleen oikealta. Useimmat kysyntäerät supistuvat tänä vuonna ennakoimaamme enemmän, mutta myös tuonti supistuu voimakkaasti. Yksityinen kulutuskin supistuu enemmän kuin ennustimme, mutta piristyneenä ensi vuonna inflaation hidastuessa. Hallituksen työllisyystoimien vaikutukset jäänevät toivottua pienemmiksi, ja niiden vaikutuksia arvioimaan olisi syytä asettaa jokin valtiovarainministeriötä riippumaton tahon.

Työn ja talouden tutkimus Labore arvioi syksyn 2023 talousennusteessa, että Suomen kansantalous supistuisi kuluvana vuonna 0,3 prosenttia, kasvaisi ensi vuonna 0,8 prosenttia ja kasvaisi 1,7 prosenttia vuonna 2025. Nämä arviot vaikuttavat edelleen suuruusluokaltaan järkeviltä.

Kuten kuvio 1 ilmenee, Suomi toipui ripeästi keväällä 2020 tapahtuneesta koronaviruksen aiheuttamasta bruttokansantuotteen romahduksesta, ja kasvu jatkui vuoden 2022 kevääseen saakka, mutta sen jälkeen kasvu pysähtyi. Nyt Suomi on ajautunut taantumaan, ja vuoden 2022 alkuun verrattuna neljännesvuosittainen bruttokansantuotteen volyyymi on jonkin verran supistunut. Yksinkertainen kasvuperintölaskelma osoittaa, että jos kuluvan vuoden viimeisellä neljänneksellä bruttokansantuotteen volyyymi säilyisi (kausitasoitettuina, työ-

Kuva: Jonathan Michel, Pixabay.

päiväkorjatuina luvuin) kolmannen neljänneksen tasolla, kuluvan vuoden talouskasvuksi saataisiin -0,4 prosenttia, mikä merkitsisi ennusteeseemme verrattuna 0,1 prosenttiyksikön verran suurempaa bruttokansantuotteen supistumista.

Kuvio 2 esittää kysynnän ja tarjonnan taseen erien muutoksia kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä, ja julkista kulutusta lukuun ottamatta kaikki kuvion erät ovat supistuneet sekä edelliseen neljännekseen että vuotta aiempaan verrattuna. Myös koko kuluvaa vuotta tarkasteltaessa julkisen kulutuksen kasvu näyttää olevan huomattavasti ennustamaamme vahvempaa, mutta muut kysyntäerät näyttävät tämänhetkisen tiedon valossa kehittyvän ennakoimaamme heikommin. Kuluvan vuoden bruttokansantuotetta koskeva ennusteemme

näyttää tällä hetkellä silti suunnilleen oikealta, koska myös tuonti on supistunut voimakkaasti.

Yksi selitys tuonin supistumiseen löytyy yritysten varastojen kehityksestä. Kansantalouden tilinpidon uusimman julkistuksen mukaan varastojen muutos olisi ollut viime vuonna noin 5,5 miljardia eli noin 2,0 prosenttia bruttokansantuotteesta, mutta tämän vuoden varastojen muutos näyttää olevan jäämässä lähelle nollaa. Viime vuoden poikkeuksellinen varastojen muutos perustui ilmeisesti osin yritysten varastoihin tuontitavaroihin, joiden etukäteen tapahtunut hankinta on kuluvana vuonna supistanut tuontia.

INFLAATION HIDASTUMINEN VOI PIRISTÄÄ YKSITYISTÄ KULUTUSTA

Inflaatio on alkanut hidastua. Suomalaisella kuluttajahintaindeksillä mitattu hintojen nousu vuotta aiempaan verrattuna oli lokakuussa enää 4,9 prosenttia. Myös koko kuluvan vuoden inflaatioprosentti on jo mahdollista ennustaa melko tarkasti, ja kuluttajahintaindeksillä mitattuna se tulee olemaan suunnilleen 6,3 prosenttia.

Eurostatin julkistamasta yhtenäistystä kuluttajahintaindeksistä poiketen Suomessa käytettyyn kuluttaja-

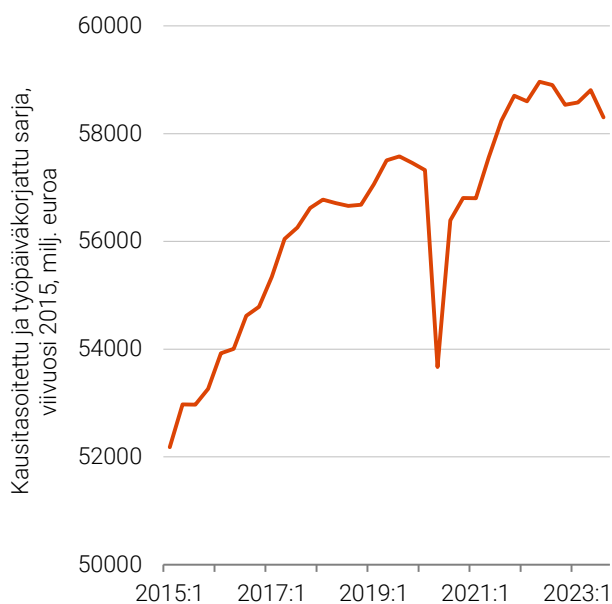
hintaindeksiin vaikuttavat myös omistusasumisen kustannukset ja niiden osana asuntolainojen korot. Tällä hetkellä kuluttajahintaindeksin kasvu perustuu huomattavalta osin omistusasumisen kustannusten nousuun, ja kuten kuviossa 3 ilmenee, marraskuussa yhtenäistetyllä kuluttajahintaindeksillä arvioitu inflaatiövauhti oli Suomessa laskenut alle yhteen prosentin.

Pohjainflaatio hidastuu kuitenkin hitaammin. Kuviossa 3 pohjainflaation mittarina on käytetty yhtenäistettyä kuluttajahintaindeksiä, jonka hyödykekorista on poistettu energia, elintarvikkeet, alkoholi ja tupakka. Tällaisen indeksin kasvu oli vielä marraskuussa 2,7 prosenttia, ja vuositasolla sen kasvu tulee kuluvana vuonna olemaan noin neljä prosenttia.

Euroopan keskuspankki nosti syyskuussa tärkeimman ohjaukorkonsa arvon 4,5 prosenttiin, joka on sen suurin arvo sitten vuoden 2001. Inflaation hidastuminen on peruste ohjaukorkojen laskemiselle. Euroaluetta ko-

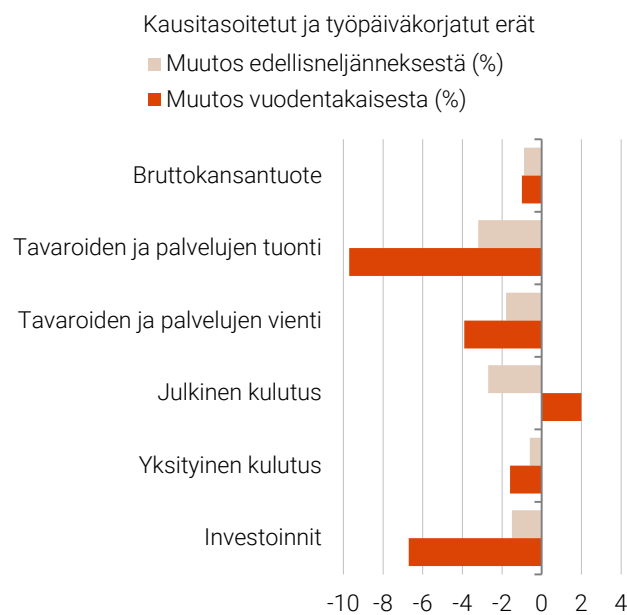

KUVIO 1. BRUTTOKANSANTUOTTEEN VOLYYMI
2015:1–2023:3

Lähde: Tilastokeskus.

KUVIO 2. KYSYNNÄN JA TARJONNAN TASE
2023:3

Lähde: Tilastokeskus.

konaisuutena tarkasteltaessa sekä inflaatio että pohjainflaatio ovat kuitenkin hidastuneet hitaammin kuin Suomessa. Onkin syytä olettaa, että ohjauskorot laskevat ensi vuonna vain maltilliseen tahtiin.

Ennusteessamme yksityinen kulutus supistuu kuluvana vuonna 0,2 prosenttia mutta kasvaa 1,0 prosenttia ensi vuonna ja 2,0 prosenttia vuonna 2025. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että kuluvana vuonna yksityinen kulutus supistuisi jonkin verran ennustamaamme enemmän, mutta ensi vuonna se kääntynee kasvuun korkojen laskun ja hidastuvan inflaation tuottaman reaalityulojen kasvun myötä. Siksi vuosien 2024 ja 2025 osalta yksityisen kulutuksen kasvuennustemme saattaa edelleen osoittautua osuvaksi.

HALLITUKSEN TYÖLLISYYSTOIMET KAIPAISIVAT HUOLELLISEMPAA ARVIOINTIA

Taantuma on johtanut työllisyystilanteen lievään heikentymiseen. Kausitasoitettu työllisyysaste 20–64 -vuotiaiden ikäryhmässä oli lokakuussa 77,9 prosenttia eli 0,9 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin, ja kausitasoitettu työttömyysaste oli lokakuussa 7,6 prosenttia eli 1,1 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aiemmin. Koko vuoden työttömyysaste muodostunee ennustamaamme (6,9 prosenttia) jonkin verran suuremmaksi, ja työllisyysaste ennustamaamme (20–64 -vuotiaiden ikäryhmässä 78,1 prosenttia) jonkin verran pienemmäksi.

Suomen hallitus on asettanut tavoitteekseen lisätä työllisyys- ja kasvutoimilla työllisyyttä 100 000 henkilöä. Nykyisen hallituksen julkistama uusi versio vuosien 2024–2027 julkisen talouden suunnitelmasta täsmentää, että hallitusohjelman ehdotuksista ”merkittävimmät työllisyysvaikutukset on arvioitu olevan KHI/KEL-sidonnaisten etuuksien indeksitoimilla (17 000 työllistä), ansioturvan tason porrastuksella (15 800 työllistä), lapsikorotusten lakkauttamisella (10 000 työllistä), työn verotuksen keventämisellä (8 700 työllistä) sekä aikuis-koulutustuen lakkauttamisella (8 000 työllistä)” (Valtioneuvosto, 2023b, s. 97)

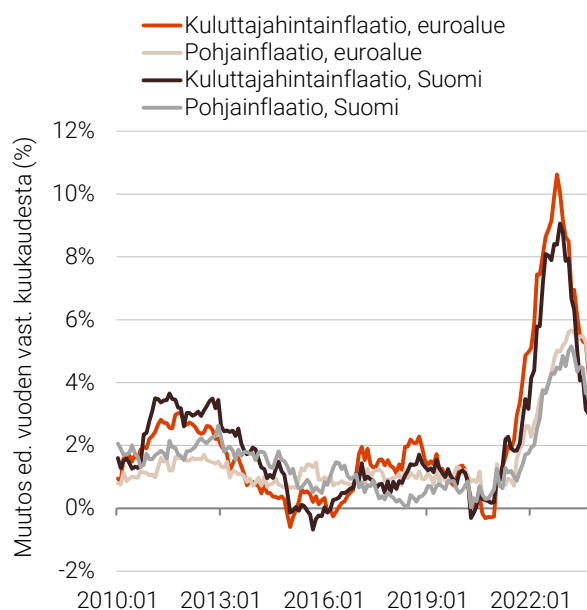
Näiden vaikutusarvioiden oikeellisuus tai virheellisyys ei ole välittömästi havaittavissa, koska ne kuvaavat muutosta ajateltuun tilanteeseen, jossa toteutettuja politiikkatoimia ei olisi tehty, eivätkä esimerkiksi toteutuneita työllisten määrän muutoksia. Nykyisen hallituksen ohjelman mukaan hallitus seuraa työllisyystavoitteen toteutumista valtiovarainministeriön arvioiden perusteella

(Valtioneuvosto, 2023a, s. 241). Valtiovarainministeriö on julkistanut edellä esitettyjä vaikutusarvioita perustelevia arviointimuistioita, joissa käsitellään muutosten vaikutuksia työn tarjontaan aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella. Talouspolitiikan arviointineuvosto aikoo tarkastella valtiovarainministeriön arvioiden järkevyyttä vuoden 2023 raportissaan, mutta tätä kirjoitettaessa sitä ei ole vielä julkistettu.

Valtionvarainministeriön arviot työllisyysvaikutuksista perustuvat arvioihin työn tarjonnan joustosta työllistymisestä saavutetun taloudellisen hyödyn suhteen. Esimerkiksi työttömyysturvan heikennykset alentavat työllistymisveroastetta eli sitä osaa työllistyvän henkilön palkasta, joka ei näy hänen kasvaneina tuloinaan verotuksen kiristymisen ja tarvehankintaisen sosiaaliturvan menetyksen vuoksi, ja tästä syystä ne lisäävät valtiovarainministeriön laskelmissa työn tarjontaa.

Työllistymistä rajoittaa kuitenkin myös työn kysyntä. Tarvittava kysyntä saattaa jäädä puuttumaan ja työllisyysvaikutukset saattavat jäädä arvioituja pienemmiksi muun muassa siksi, että työllisyystilanteen viime vuosina voimakkaasti kohennettua työttömien joukkoon on jäänyt entistä vaikeammin työllistettävissä olevia henkilöitä.

KUVIO 3. YHTENÄISTETYLLÄ KULUTTAJAHINTAINDEKSILLÄ MITATTU INFLAATIO JA POHJAINFLAATIO SUOMESSA JA EUROALUEELLA 2010:01–2023:11

Lähde: Eurostat.

Myös työn tuottavuuden kehitys vaikuttaa työn kysyntään ja toteutuvaan työllisyysasteeseen. Tulevasta tuottavuuskehityksestä on esitetty eri näkemyksiä, ja esimerkiksi Laboren talousennusteessa työn tuottavuuskasvu on lähivuosina vahvempaa kuin valtiovarainministeriön uusimmassa ennusteessa. Laboren ennusteessa työllisyyskehitys on lähivuosina heikompaa kuin valtiovarainministeriön ennusteessa osin tästä syystä.

On ongelmallista, että valtiovarainministeriön laskelmissa arvioidaan pelkästään työn tarjonnan muutoksia työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia ja tuottavuuskehitystä käsittelemättä. Työn taloustieteen näkökulmasta paremmin perustellun arvion esittäminen on haastavaa. Siksi työllisyystoimien vaikutusten arviointi olisi syytä siirtää valtiovarainministeriön virkamiehiltä alan tutkijoiden tehtäväksi. Yksi luonteva vaihtoehto olisi se, että vaikutusarviot laatisi talouspolitiikan arviointineuvosto, jos sille annettaisiin arviointityöhönsä nykyistä paremmat resurssit. ■

KIRJALLISUUS

Valtioneuvosto (2023a), **Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023**, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Valtioneuvosto (2023b), **Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024–2027**, VNS 1/2023.

LISÄTIETOJA

ILKKA KIEMA

ennustepäällikkö, tutkimusohjaaja

040 940 2287

ilkka.kiema@labore.fi

www.labore.fi

Työn ja talouden tutkimus LABORE

eli Labore (ent. Palkansaajien tutkimuslaitos) on vuonna 1971 perustettu itsenäinen taloudellinen tutkimuslaitos, jossa tehdään tieteen kansainväliset laatukriteerit täyttävää soveltavaa taloustieteellistä tutkimusta. Tutkimuksen painopistealueet ovat työn ja koulutuksen taloustiede, julkistaloustiede sekä makrotaloustiede.

Työn ja talouden tutkimus LABORE

Arkadiankatu 7 (Economicum)
00100 Helsinki
Puh. +358 40 940 1940
labore.fi

Kannen kuva

Minh Nguyễn Hoàng, Pixabay